Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

Байгуулагдаа 1921 оной 21-нээ гарана. | № 42 (18065). | 1989 оной февралиин 18, суббото | Сэн 3 мүн.

...ИЛГАН ШЭНЭДХЭЛГЭ—ХҮДЭЛМЭРИШЭН АНГИДА, ...ЭЛМЭРИШЭН АНГИ—ХУБИЛГАН ШЭНЭДХЭЛГЭДЭ

КПСС-эй ЦК-да болоһон уулзалга

Хүдэлмэришэн ангидэй уулзалга КПСС-эй Комитедтэ болоо. Тэндэ Һэн. Индустриин, транспортын, ...ринүүдэй ажалшэнэдхэлгын гол асуудалнуудые, ...ай общественнэй талаар бэелүүлэгдэнэ гэжэ байһан зохёон ...эмэриин ашаяа ...дэлгэлүүлхэ артатаяа болодые, нөөсэнүүдые, ...тэлсэһэн байгаа. ...ай ажабайдалые ...лхын аша туһа ...нно хубилалтаһаа ...лхэдэ, ажалаараламжа хэзээ хэрэгүүдээрээ, ...бхи үүсхэлдэрээ ...шэнэдхэлгын түүрые дэмжэжэ, ...ые байһан олон ...мэришэн ангиин ...С зүүхэ сэдьхэ...даа абадаг байна.

...гай Генеральна ...СР-эй Верховно ...рмүүмэй Түрүүсэ ...рбачев уулзалга ...жэ хэлэв:

...ЦК-гай, СССР-ай Советэй Президиумэй Совет правительствэй ...нэһөө таанадые, ...ангиин түлөөлэгдэ...ырхэнһөө амар...д союзна республикэ, ...ороной ехэ ...аа, промышленнэй ...ерэгт. Парт...на Комитедтэ хэ...таанадта байгаа ...ханалаб.

...лгаан шэнэдхэлгэ...бэелүүлэгдэжэ, ...дэа оложо, бу...ны, бидэнэрэ Түлэ...ааатай болоожо ...гэ, нютаг нютаг...урда олохон ...хала асуудалнууд ...мократиин, ямаа...дэжэ байһые, ...дэсэлгын ямар ...мжануудаа хэ...н ямар шэнжэтэй ...предприятиинүүдэй ажабайдалай ...огдэһые, ажал...йшаан гэжэ хэ...йные хараа...ухы предприятиинүүдэй хэйнөһөө ...ринаар хэрүүһэл...ыгаа хэрэгтэй. За...ой эхир хурьга...эгүй һаань, он...онидто заядаха, ...ө ушар болоно.

...хурьгадай олон ...ада, ажалнай ай...болоно. Ушөө ха...онид түрэжэ үр...байна ха юм.

...тулэб гэо бүлэ...ингөө хүсөөр түл ...амтай сугаа нү...а Цыреновна Бо...ан ажал хэжэ га...наһанай үшөө нэ...

...РҮҮШЫН ДАБААН

...ҮТЭ МАНАЙ БРИ...ДЭЙ ЭГЭЭЛ ОЛОО...ХАНЬ ХОМОРОНОО...ЫХЫ ЭХЭ ХОНИДОЙ ...БАЙБАШЬЕ ҺААНЬ, ...ИН БҮХЭНҺӨӨ 100 ...ТАЙ БОЛОБОБДИ. ...Н НЭГЭШЬЕ ХУРЬГА ...ҮЙ, ОЛОХОН ХОНИ...ЭЭЙНЬ АШААР ИЙ...ТҮЙЛАГДАА. МҮНӨӨ ...ЭХИР ХУРЬГАД ТҮЛ...Хэнэйшье мэдэ...ЭЭДЭЙ ХЭЙНОҺОО ...ИНААР ХАРУУҺАЛ...ЭЭН ТУШАА ...ЭЭ ЭХИР ХУРЬГА...ЭГҮЙ ҺААНЬ, ОН...ОНИДТО ЗАЯДАХА, ...ӨӨ УШАР БОЛОНО.

...ХУРЬГАДАЙ ОЛОН ...ЭДА, АЖАЛНАЙ АЙ...БОЛОНО. УШӨӨ ХА...ОНИД ТҮРЭЖЭ ҮР...БАЙНА ХА ЮМ.

...ТҮЛЭБ ГЭО БҮЛЭ...ИНГӨӨ ХҮСӨӨР ТҮЛ ...АМТАЙ СУГААА НҮ...А ЦЫРЕНОВНА БО...АН АЖАЛ ХЭЖЭ ГА...ҺАЯНАЙ ҮШӨӨ НЭ...

...ГЭ ХУРЬГАШАНИИЕ НЭМЭЖЭ АБААБДИ.

ҮБҺЭ ТЭЖЭЭЛ ХУХЭ НОГОООНОЙ ГАРАТАР ХҮСЭД ХУРЭХЭ БИИ. ХУРЬГАДАЙ БАЙДАГ ХАШАА СОО ХУҮРАЙ, ДУЛААН. НАРАЙ ТҮЛНҮҮДТЭ БАГАҺААНЬ ТЭЖЭЭЛ ЭДЭҮЛЖЭ ҺУРГАНАБДИ.

ИИГЭЭД ФЕВРАЛИИН БАРАГДАТАР БҮХЫ ХОНИДОЙНГОО ТҮРЭЖЭ ДҮҮРЭХЭДЭНЬ, ЭҮУН ЭХЭ ХОНИН БҮРИҺӨӨ ДҮНДА ЗЭРГЭЭР ҮЛДЭГДЭНЬ ХОЙНОҺОО ДҮНДАА ЭЭРГЭЭР ЭЛДҮҮЛЭН ЗОРИГЖҮҮЛНА. ТЭРЭ БҮЛТАДАА ХҮНДЭ ХАНДУУЛАГДАНА. ХЭРБЭЭ МАНАЙДА АЖАЛШАДТАЙ ЭҮБШЭГЭ ХУРЬГАШАНИЙНЕ ЭРХИЛЭГШЭД ХУРЬГА АБАХА ТАЛААР ҮНДЭР СОЦИАЛИС ҮЯЛГА АБАҺАН ЮМ. ЭНДЭХИ ХОНИШОДОЙ ТАБАН БРИГАДА ЭНЭ ЖЭЛДЭ ЭҮУН ЭХЭ ХОНИН БҮРИҺӨӨ 100-ҺАА ДЭЭШЭ ХУРЬГА ТОМО БОЛГОЖО ТУШААХААР ХАРААЛНА. ЭДЭНЭРЭЙ НЭГЭНИИНЬ ЗАЛУУ ХОНИШОД, ГЭР БҮЛЫН ПОДРЯДАЙ ГУРИМААР АЖАЛЛАДАГ БАДМА, ДАГЗАМА ДАШИДЫЛЫКОВТЭН ИИМЭ ЗОРИЛГО УРДАА ТАБЯАД, МҮНӨӨ ҮЕДЭ ЭГЭЭЛ ТОН СҮЛӨӨГҮЙ ХҮДЭЛЖЭ БАЙНА. ТЭДЭНЭР ХАРУУҺАЛЖА БАЙҺАН 520 ЭХЭ ХОНИНҺОО ДАБ ДЭЭРЭЭ 300 ХУРЬГА АБАНХАЙ.

АЖАХЫ ҺҮҮЛЭЙ ДҮНГӨӨР ТҮРҮҮШЫН 1000-ААД ХУРЬГАТАЙ БОЛОБО. ЭНДЭ АБТАҺАН ТҮЛНҮҮДЫНЬ БҮРИН БҮТЭНӨӨР, ГАРЭА ХОРОЛТОГУЙГӨӨР ТҮЛЖҮҮЛЭГДЭЖЭ БАЙНХАЙ. ХУРЬГА АБАХА ШУХАЛА КАМПАНИ СОВХОЗ ДОТОР ЕХЭЛ ЭМХИ ГУРИМТАЙГААР ҮНГЭРГЭГДЭНЭ.

Н. ДАМБАЕВ.

* * *

ХОНИН ҺАЛБАРИҺАА ГОЛ ОЛЗО ДОХОДОО ОРУУЛДАГ ЛЕНИНЭЙ НЭРЭМЖЭТЭ КОЛХОЗОЙ ХОНИШОД ХУРЬГА АБАХА ХАРЮУСАЛГАТАЙ ХАЙАЯА МҮНӨӨ ТҮЛЭГ ЭРХИЛБЭ. ЭНДЭ ҺҮҮЛЭЙ ДҮНГӨӨР ТҮРҮҮШЫН 2000 ГАРАН ХУРЬГАН АБТААД, ЯҺАЛА ГАРЭА ХОРОЛТО БАГАТАЙГААР ТҮЛЖҮҮЛЭГДЭЖЭ БАЙНА. ТУС КОЛХОЗ БАЙГША ОНДО ТҮЛ АБАЛГАЯА ОНДОО ТЭЭЛЭЭ ТҮПАЛАМЖАГҮЙГӨӨР, ӨӨҺӘДЫНГӨӨ ХҮСӨӨР ҮНГЭРГЭХЭ ЭРМЭЛЭЭЛТЭЙ ЮМ. ЭНЭНЬШЬЕ ҺАЙШААЛТАЙ ГЭЭШЭ ААБ ДАА.

АХАЛАГША ХОНИШОН, ЖЭЛ БҮХЭНДЭ ЭУТАНАЙ ЭЭРГЭДЭ ГАРАДАГ В. Н. ЦЫНДУЕВАЙ ДААДАГ БРИГАДЫН ЭБТЭЙ ЭЕТЭЙ ГЭШҮҮД МҮНӨӨ 300 ААД ХУРЬГАТАЙ БОЛОНХОИ, Д. Р. ТУРБЯНОВАЙ ОТАРА ДЭЭРЭ НЭГЭ БАГА ҮСӨӨНШӨГ ХУРЬГАД АБТААД БАЙНА. Ш. БАЛДАНОВАЙ, И. ЭРДЫНСЕВЭЙ ХҮТЭЛБЭРИЛДЭГ БРИГАДАНУУДТА ХОЁР ЭУУГААД ТҮЛ ТОМО БОЛГОГДОНО. АБТАҺАН ХУРЬГАД ЕХЭЛ ӨӨДЭРГЭНӨӨР ТҮЛЖҮҮЛЭГДЭНЭ.

М. ШАГДАРОВА.

Сэлэнгын район.

ХОНИДОЙ ТҮЛ АБАЛГА—ХАРЮУСАЛГАТАЙ ХАҺА

ТОБШО МЭДЭЭСЭЛНҮҮД

ХЭЖЭНГЫН РАЙОНОЙ «Первомайский» СОВХОЗОЙ ХОНИН ҺҮРЭГ ЭРХИЛЭГШЭД ХУРЬГА АБАХА ТАЛААР ҮНДЭР СОЦИАЛИС ҮЯЛГА АБАҺАН ЮМ. ЭНДЭХИ ХОНИШОДОЙ ТАБАН БРИГАДА ЭНЭ ЖЭЛДЭ ЭҮУН ЭХЭ ХОНИН БҮРИҺӨӨ 100-ҺАА ДЭЭШЭ ХУРЬГА ТОМО БОЛГОЖО ТУШААХААР ХАРААЛНА. ЭДЭНЭРЭЙ НЭГЭНИИНЬ ЗАЛУУ ХОНИШОД, ГЭР БҮЛЫН ПОДРЯДАЙ ГУРИМААР АЖАЛЛАДАГ БАДМА, ДАГЗАМА ДАШИДЫЛЫКОВТЭН ИИМЭ ЗОРИЛГО УРДАА ТАБЯАД, МҮНӨӨ ҮЕДЭ ЭГЭЭЛ ТОН СҮЛӨӨГҮЙ ХҮДЭЛЖЭ БАЙНА. ТЭДЭНЭР ХАРУУҺАЛЖА БАЙҺАН 520 ЭХЭ ХОНИНҺОО ДАБ ДЭЭРЭЭ 300 ХУРЬГА АБАНХАЙ.

АЖАХЫ ҺҮҮЛЭЙ ДҮНГӨӨР ТҮРҮҮШЫН 1000-ААД ХУРЬГАТАЙ БОЛОБО. ЭНДЭ АБТАҺАН ТҮЛНҮҮДЫНЬ БҮРИН БҮТЭНӨӨР, ГАРЭА ХОРОЛТОГУЙГӨӨР ТҮЛЖҮҮЛЭГДЭЖЭ БАЙНХАЙ. ХУРЬГА АБАХА ШУХАЛА КАМПАНИ СОВХОЗ ДОТОР ЕХЭЛ ЭМХИ ГУРИМТАЙГААР ҮНГЭРГЭГДЭНЭ.

Н. ДАМБАЕВ.

* * *

ХОНИН ҺАЛБАРИҺАА ГОЛ ОЛЗО ДОХОДОО ОРУУЛДАГ ЛЕНИНЭЙ НЭРЭМЖЭТЭ КОЛХОЗОЙ ХОНИШОД ХУРЬГА АБАХА ХАРЮУСАЛГАТАЙ ХАЙАЯА МҮНӨӨ ТҮЛЭГ ЭРХИЛБЭ. ЭНДЭ ҺҮҮЛЭЙ ДҮНГӨӨР ТҮРҮҮШЫН 2000 ГАРАН ХУРЬГАН АБТААД, ЯҺАЛА ГАРЭА ХОРОЛТО БАГАТАЙГААР ТҮЛЖҮҮЛЭГДЭЖЭ БАЙНА. ТУС КОЛХОЗ БАЙГША ОНДО ТҮЛ АБАЛГАЯА ОНДОО ТЭЭЛЭЭ ТҮПАЛАМЖАГҮЙГӨӨР, ӨӨҺӘДЫНГӨӨ ХҮСӨӨР ҮНГЭРГЭХЭ ЭРМЭЛЭЭЛТЭЙ ЮМ. ЭНЭНЬШЬЕ ҺАЙШААЛТАЙ ГЭЭШЭ ААБ ДАА.

АХАЛАГША ХОНИШОН, ЖЭЛ БҮХЭНДЭ ЭУТАНАЙ ЭЭРГЭДЭ ГАРАДАГ В. Н. ЦЫНДУЕВАЙ ДААДАГ БРИГАДЫН ЭБТЭЙ ЭЕТЭЙ ГЭШҮҮД МҮНӨӨ 300 ААД ХУРЬГАТАЙ БОЛОНХОИ, Д. Р. ТУРБЯНОВАЙ, ОТАРА ДЭЭРЭ НЭГЭ БАГА ҮСӨӨНШӨГ ХУРЬГАД АБТААД БАЙНА. Ш. БАЛДАНОВАЙ, И. ЭРДЫНСЕВЭЙ ХҮТЭЛБЭРИЛДЭГ БРИГАДАНУУДТА ХОЁР ЭУУГААД ТҮЛ ТОМО БОЛГОГДОНО. АБТАҺАН ХУРЬГАД ЕХЭЛ ӨӨДЭРГЭНӨӨР ТҮЛЖҮҮЛЭГДЭНЭ.

М. ШАГДАРОВА.

Сэлэнгын район.

ТҮНХЭНЭЙ РАЙОНОЙ АЖАХЫНУУДТА ХОНИДОЙ ТҮЛ АБАЛГА ТҮЛЭГ ДУНДАА ЯБАЖА БАЙНА. ЛЕНИНЭЙ НЭРЭМЖЭТЭ КОЛХОЗДО ЭХЭ ХОНИДОЙ 9 ОТАРА БИИ ЮМ. ЭДЭ ҮДЭРНҮҮДТЭ КОЛХОЗОЙ ЭРХИМ ХОНИШОД Е. Ж. АНГАМАЕВ, В. С. ЯНДАНОВ ХОЁР МҮРЫСӨӨНДЭ ТҮРҮҮЛЖЭ ЯБАНАД. ЖЭЛҺЭЭ ЖЭЛДЭ ДҮЙ ДҮРШЭЛТЭЙ ЭДЭ ХОЁР ХОНИШОД 100 ЭХЭ ХОНИН БҮРИҺӨӨ 100-ҺАА ОЛОН ХУРЬГАДЫЕ АБАЖА ТҮЛЖҮҮЛДЭГ. БАЙГША ОНДОШЬЕ УРДЫНХИҺАА ДУТУУГҮЙ ДҮНГҮҮДЫЕ ТҮЙЛАХААР ОРОЛДОНОД. БҮТҮҮ ҺУУРИНДА АХАЛЛАЖА БАЙДАГ КОММУНИСТ Е. Ж. АНГАМАЕВ МҮНӨӨ 325 ЭХЭ ХОНИНҺОО 260 ХУРЬГА АБАНХАЙ, ХОРОЛТОГҮЙ ТҮЛЖҮҮЛЖЭ БАЙНА. ЯНДАН-НУГАДА ҮБЭЛЖЭДЭГ АЖАЛАЙ УЛААН ТУГАЙ ОРДЕНТО ХОНИШОН В. С. ЯНДАНОВ 289 ЭХЭ ХОНИНҺОО 277 ХУРЬГА АБАНХАЙ. ТЭРЭ 100 ЭХЭ ХОНИН БҮРИҺӨӨ 100 ХУРЬГА АБАХА ҮЯЛГАЯА ДҮҮРГЭХЭЭР ОЙРТОЖО БАЙНХАЙ. ХОНИШОН З. С.-Д. ШОБОЕВА 283 ЭХЭ ХОНИ ДААЖА АБАНХАЙ ХАРУУҺАЛДАГ. МҮНӨӨ ХОНИШОН 210 ХУРЬГА АБАНХАЙ. КОЛХОЗОЙ БУСАД ХОНИШОД МҮНӨӨ ТҮЛ АБАЛГАЯА ЭМХИТЭЙГЭЭР ҮНГЭРГЭХЫЕ ОРОЛДОНОД. ЭНДЭ ВЕТЕРИНАРНА АПТЕКЭНҮҮД, ЭЛЕКТРОЛАМПАНУУД АШАГТАЙГААР ХЭРЭГЛЭГДЭНЭ. МҮН ТҮЛ АБАЛГЫН ҮЕДЭ ХОНИШОД, ХУРЬГАШАДАЙ ЭРИЛТЭ ХЭРЭГЛЭМЖЭНҮҮД, СОЁЛОЙ, ХУДАЛДАА НАЙМААНАЙ, МЕДИЦИНЫН ГАЛААР ҺАЙНААР ХЭНГАГДАНА.

Ж. ЮБУХАЕВ,
манай корр.

Зураг дээрэ: хонишон В. С. Янданов (баруун гарһаа), тэрэнэй туһалагша Ж. Халудоров.

Д. ЦЫБДЕНОВЭЙ фото.

ЭХИНҺЭЭ УРАГШАТАЙ

ЗАНШАЛТА УУЛЗАЛГА

ҮСЭГЭЛДЭР Бурядай АССР-эй Министрнүүдэй Советэй заседаниин зал соо республикын түрүү һаалишадай — гурбан мянгатанай клубай гэшүүдэй заншалта уулзалга боложо үнгэрбэ. Эндэ нёдондо жэлэй дүнгөөр үнеэн бүриһөө дунда зэргээр 4 мянган килограммһаа дээшэ һу һааһан эрхимэй эрхим һаалишад һу һааха талаар районуудай чемпионууд, түрүү фермэнүүдые даагшад, бүхы ажахыгаараа 3 мянган килограммай хилэ дабаһан колхоз, совхозуудай болон РАПО-нуудай хүтэлбэрилэгшэд хабаадалсаа.

Республикын һаалишад-3 мянгатанай клубай түрүүлэгшэ, Бурядай АССР-эй Министрнүүдэй Советэй Түрүүлэгшэ **С. Н. Булдаев** ээлжээтэ заседани нээжэ, еролто үгэ хэлээ. Удаань республикын Госагропромой мэл ажалай таһагай начальник **В. П. Фалилеев** һу һаалиин мал ажалай хүдэлмэрилэгшэдэй «1988 оной дүнгүүд ба байгша оной зорилгонууд» гэһэн элидхэл хээ. Һүүлээрнь Мухар-Шэбэрэй районой Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой һаалишан **П. Н. Шимарина,** тус колхозой һаалиин фермые даагша **В. П. Варфоломеев,** Ивалгын районой һуралсал-үйлэдбэриин «Байгал» ажахын һаалишан **Л. Н. Седых,** Зэдын районой Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ **Л. С. Мадагуев,** энэл ажахын фермые даагша **А. Г. Югова,** Кабанскын районой Байгалай СПХ-гай Закалтусай фермые даагша **А. С. Никонов,** Тарбагатайн районой «Маяк» колхозой һаалишан **В. С. Соколова,** Кабанскын районой Хандалын совхозой һаалишан **Л. А. Изюрьева,** Тарбагатайн районой Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой 3-дахи фермые даагша **М. Е. Гребенщиков,** тус колхозой түрүүлэгшэ **М. В. Михалев,** Мухар-Шэбэрэй районой Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ СССР-эй Верховно Советэй депутат **А. П. Калашников,** Зэдын районой «Октябрьский» совхозой һаалиин фермые даагша **Н. П. Топшеева** гэгшэд үгэ хэлэхэдээ, ганцашье хэжэ байһан ажал хүдэлмэри тухайгаа бэшэ, мүн түрүү арга, дүй дүршэлөө сугларагшадта дэлгэрэнгыгээр хөөрэжэ үгөө.

Заншалта энэ уулзалгада партиин Бурядай обкомой хөёрдохи секретарь **К. А. Албашеев** хабаадалсажа, дэлгэрэнгы үгэ хэлээ.

Уулзалгада хабаадагшад республикын бүхы һаалишадта хандаһан хандалга-бэшэг нэгэн дуугаар абаба.

Жэлдээ нэгэ удаа үнгэргэгдэдэг 3 мянгатанай клубай гэшүүдэй энэ заседанида республикын Госагропромой түрүүлэгшэ **А. И. Плотников,** республикын агропромышленна комплексын хүдэлмэрилэгшэдэй профсоюзай обкомой түрүүлэгшэ **Н. Н. Найданов,** Госагропромой түрүүлэгшын орлогшо **В. М. Пуховской** хабаадалсаа.

Эндэ Мухар-Шэбэрэй районой Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой түрүү һаалишан **П. Н. Шимерина** 1988 оной республикын чемпионой нэрэ эзргэтэй болоо. Симменталь үүлтэрэй мал үсхэбэрилдэг ажахынуудай һаалишедай дундһаа Ивалгын районой һуралсал-үйлэдбэриин «Байгал» ажахын һаалишан **Л Н. Седых** онсо шалгарһанда тоологдоо. Нёдондо үнеэн бүриһөө 3 мянган килограммһаа дээшэ һу һааһан ажалай түрүүшүүлдэ Хүндэлэлэй грамотануу, аяншалгын түлөөһүгүй путевконууд, үнэтэ бэлэгүүд барюулагдаһан байна.

ШЭНЭ УЯЛГА АБААД

Энэ тон харюусалгатай кампани—хонидой түл абалгые эмхитэй һайнаар үнгэргэлэнһөө тус һалбариин хүргэлтэ, ажахын бүхы экономикын үргэлтын сэхэ дулдыдаха байһанаиинь элитэ. Тиимэһээ колхозоймнай түрүү хонишод, ажахын арадай хинагшад бии байгаа арга боломжнуудеа хаража үзеод, шэнэ социалис үялгануудые абажа, энэ талаар район соогоо мүрысөө бүри үргэнөөр дэлгэрүүлэел гэжэ үряалба.

Ушарынь юуб гэхэдэ, иимэ мүрысөөнэй аша үрэ айхаб тар ехэ гэжэ манай колхозойхид һайн мэдэхэ болонхой. Нёдондо ажахын хонишод бүлта эдэбхитэйгээр мүрысөө хүдэлжэ, илангаяа гэр бүлын. арендэ подряд хэрэглэжэ, бүхы 20 бригадын 14-ниинь зуун эхэ хонин бүриһөө 100 хурьга түлжүүлжэ томо болгоһон юм. Тэдэнэй дундаһаа түрүү хонишод В. С. Цыретаров, Ч. С. Дымчиков, С. Ч. Бальжиев, В. Н. Цырендоржиев, Б. Д. Батуев, Б. Р. Данзанов, В. Ц. Гомбоев гэгшэд илангаяа онсо шалгараа һэн.

Хурьгадые олоор абажа шадаһанай ашаар нёдондо колхоз урда жэлэйхитэй сасуулхада хонин һүрэгөө 2014 толгойгоор олон болгоо. Тиигэжэ гэшүүдэйнгээ хубин малай тоо толгойе олошоруулха зорилготойгоор колхоз 2 мянга гаран хурьгадые колхознигуудта хуваалгаа юм.

Байгша ондо хонин һүрэгөө бүри олон болгожо, ерэхэ жэлэй январиин 1-дэ 28 мянган хонидтой болохын тула мүнөө ябажа байгаа үбэлжэлгын үедэ зуун эхэ хонин бүриһөө 100-һаа үсөөн бэшэ хурьга түлжүүлхэдэй гэжэ хонишод уялганууд соогоо бэшээ.

Энээнтэй хамта нэгэшье хонин, хурьга гарэалуулангуй ондо оруулхын түлөө эршэмтэйгээр тэмсэхэбди гэжэ манайхин баһал социалис уялганууд соогоо бэшээ.

Иигээд хэдыхэн хоногһоо ажахын бүхы бригаданууда шэнэ түл абтажа эхилхэнь. Энээндэ бүхы хэрэгтэй юумэ бэлдэгдэнхэй. Имаагтал хурьгадые һайнаар абахын тула бултадаа оролдохо болонобди.

Г. БАТУЕВ,
«Коммунизм» колхозой арадай хиналтын комитедэй түрүүлэгшэ, ахамад зоотехник.

Зэдын район.

ТАСС МЭДЭЭ

МОСКВА ЕРЭБЭ

Совет правительствын уряалаар КПЧ-гэй ЦК-гай Президиумэй гэшүүн Чехословакиин Социалис Республикын правительствын түрүүлэгшэ Л. Адамец хани ёноной албанай хэрэгээр февралиин 16-да Москвада ерэбэ.

КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СССР-эй Министрнүүдэй Советэй Түрүүлэгшэ Н. И. Рыжков, бусад түсхай тушаалтад аэропорт дээрэ тэрэниие угтаа.

(ТАСС).

«МОЛНИЯ-1»

ТАСС-ай МЭДЭЭСЭЛ

1989 оной февралиин 15-да Советскэ Союзһаа түлхин гаргадаг «Молния» гэжэ ракетээр «Молния-1» гэһэн хэлхээ холбоонойээлжээтэ хэмэл одон табигдаба. Холын зайда телефонно-телеграфна радио холбооной түхеэрэлгые ашаглалгые хангаха, мүн тэрэшэлэн «Орбитын» пунктнуудта СССР-эй Түбэй телевиденийн программануудые дамжуулха зорилгоор хэмэл одон гаргагдаа.

Хойто полушарида эгээн саада захань 38.937 километрэй, урда полушарида наада захань 486 километрэй зайда хэмэл одон гаргагдаа. Хэмэл одон 11 час 38 минута соо нэгэ эрьелтэ хэнэ, замайнь һөөлжүү 62.5 градус.

Хараалагдаһан программын ёноор «Молния-1» гэһэн хэмэл одоноор хэлхээ холбооной сеанснууд үнгэргэгдэдэг байха.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Мүнөөдэрэй номерто

Хонидой түл абалга түлэг дундаа. Бурядай АССР-эй габьяата зоотехник Л. Хардаевай Хяагтын совхозой хонишодой ажахын тоосоогоор хүдэлжэ байһан В. В. Черноыровай бригада тухай зураглал толилогдобо.

Баргажанай районой Шитхаиай совхозой ахалагша хонишон М. Бадмаевагай статья мүн лэ эндэ толилогдоо. Энэ отарын хонишод ажахын тоосоогоор хүдэлдэг. Гэбэшье хубилалтануд эндэ болоногүй. Юуб гэхэдэ, ажахын хүтэлбэрилэгшэд ажахын тоосоое нэбтэрүүлгэдэ хайша хэрэг хандана.

СССР-эй арадай депутадуудта кандидадуудтай уулзалганууд республика доторнай үргэлжэлһөөр. КПСС-эй обкомой нэгэдэхи секретарь СССР-эй арадай депутедта кандидат Анатолий Михайлович Беляковой Хойто-Байгалай районой һунгагшадтай уулзалга тухай мэдээсэл номерто бии.

«Түрүү дүй дүршэлэй адресуудые нэрлэнэбди» гэһэн гаршаг доро номерой хөёрдохи хуудаһан гараба. Эндэ республикын түрүү фермэнүүдэй дүй дүршэл, ажалай эмхидхэл, онол арганууд тухай материалнууд үгтөө.

«Алтан Мундаргын хормойдо» гэһэн гаршаг доро СССР-эй арадай депутедта кандидат Түнхэнэй Туранай совхозой инженер-барилгашан Баир Лэпсонович Маншеев тухай П. Цырендоржиевай зураглал толилогдоо.

ХУБИЛГАН ШЭНЭДХЭЛГЭ—ХҮДЭЛМЭРИШЭН АНГИ

(Үргэлжэлэл. Эхиниинь 1-дэхи нюурта).

1987 оной январьһаа ажахын тоосоной түрүүшын модельдэ ороходоо, салин хүлһэ дэшэлүүлэх һэмди, һүниин халаандa хүдэлһэнэй түлөө дэшэлүүлэгдэһэн салин тогтоогоодби. Гэбэшье салин хүлһэеэ хэмжээлшэгүйгөөр дэшэлүүлэжэ байхагүй ха юмбибди даа. Юундэб гэхэдэ, продукци үйлэдбэрилгээ өхэдхэхэдээ, эдэ бүгэдые бэелүүлжэ шадахагүй байнабди. Арадай хэрэглэмжын эд бараа үйлэдбэрилгэ өхэдхэхэ гээд шиидээбди. Зүгөөр Госснаб юундэшьеб түсэбһөө гадуур үйлэдбэрилэгдэхэ ёһотой үргэн хэрэглэмжын эд бараа гаргалгада шухала нөөсэнүүдые үгэнэгүй.

Ажахын тоосооной хоёрдохи модельдэ ороходонь, заводто ямар юумэнэй һаалта хэжэ байһан түхэй үгэ хэлэгшэ тогтоходоо, сэнгүүдые тогтоолгын түхеврэлгэ хэрэгсэлнүүдэй үнэ сэнгүүдэй ургалтын асуудалнууда дэлгэрэнгыгээр тогтожо хэлэбэ.

Материалнууд болон бүхы юумэн өхээр дуталдана. Эндэ сэнгүүдые, тогтоолгын, иланганга газаашань гаргажа худалдаха эд бараанай сэнгүүдэй хойнохоо тон анхаралтайгаар адаглаха хэрэгтэй.

Үшөө. Эдеэ хоолой зүйлнүүдэй, промышленна эд бараанай үнэ сэнгүүдэй улам ургажа байһан ушар гэр бүлэтэй хүдэлмэришэн байһан минии һаная зобооно.

Энэ асуудалаар СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй баталан абаһан шиидхэбэринүүдые бидэ дэмжэнэбди.

М. С. Горбачев: Эрдэм, техникын дэбжэлтые дабшуулхын, ажалай бүтээсэ дэшэлүүлхын, продукциин өөрынь үнэ сэнгые хямдаруулхын, хүдөө нютагта ажахы эрхилэлгын шэнэ түхэл шэнжэнүүдтэ харгы нэхэхын түлэ өхэ юумэ хэжэ, мүнөө гаргашалгадажа байһан асари өхэ мүнгэ зөөрикие, материалнууды хороохо ёһотойбди. Энэ ушар колхоз, соахозуудай экономикодо нүлөөлхэ байна. Энэнэй һүүлээр юумэнэй сэнгүүдые тодо болгохо хэрэгтэй. Ямар нэгэн дурадхалнуудта, һанамжанууда бидэнэй хүрэжэ ерэхэдэ, эдеэ хоолой, промышленна эд бараанай, нэн түрүүн эдеэ хоолой сэнгүүд түхэй энэ асуудалые табижа, орон дотороо хэлсэһэнэй һүүлээр, арад зонтой зүбшэһэнэй һүүлээр шиидхэхэ ёһотойбди. Гаргашенуудые хороохо, продукциин өөрынь үнэ сэнгые хямдаруулха, ажалай бүтээсэ дэшэлүүлхэ, продукци өхээр гаргаха түхэй мүнөө бодомжолхо ёһотойбди. Магад, тиигээд байбэл, сэнгүүдэ чандасамнай болохо аалам.

Ленинградай металлическа завод» гэжэ үйлэдбэриин нэгэдэлэй слесарь-хабсаргагшадай бригадир **В. С. Чичеровтэ** үгэ үгтэнэ.

1988 ондо цехэй коллектив хамтын подрядта орохо гээд шиидээ нэн гэжэ тэрэ хэлэбэ. Жэл хүдэлөөбди. Бүхы цех эбтэй, зөтэйгээр, һайнаар хүдэлнэ, хүн бүхэн хэрюусалгаяа мэдэхэнэ, хүнүүд нэгэ нэгэндээ туһална. 1987 ондо манай завод 19 турбина гаргаһан һаа, 1988 ондо 25 турбина бүтээгээ. Ажалай бүтээсэ дэшэлүүлгын эршэ дэлиса 149 процентдэ, дундуур салин хүлһэнэй ургалта 121 процентдэ хүрэбэ.

Бүхы предприятида ажахын тоосооной, хамтын подрядай өхэл үдааһаар нэбтэрүүлэгдэжэ байһан ушар хадаа жэгдэ һайн хүдэлмэридэ бэрхэшөөл түбэгүүдые ушаруулһан дутуу дунданууд болоно гэжэ үгэ хэлэгшэ тэмдэглэбэ. Гадна хүдэлмэришэдэй зарим хубинь хүлһөө гаргажа олоогүй мүнгэ абахаяа һэдэдэг байна. Энэ талаар зариндаа кооперативууд хангалтагүй. муу нүлөө үзүүлнэ. 800-һаа 1500 түхэриг хүрэтэр салин абахат гэжэ найдуулан, манай цехэй зарим хүдэлмэришэдтэ кооператива орохые дурадхаһан байна гэжэ үгэ хэлэгшэ мэдуулбэ. Мүнөө заводто тэдэнэй салин хүлһэн 500 шахуу түхэриг болодог юм.

Хүдэлмэришэнэй һанамжын ёһоор, общества дотор хэтэрмэ үлүү ашаг олзотой хүнүүд бии болоно магадгүй. Энэнь социальна үнэн зүбэй гол ёһонда зүрюу байна. Иимэ үзэгдэл үнэн сэхэ ажалшадай дурыень гутаана. Залуушуулые буруу, забхай занда оруулдаг хүйхэр этэгээгүүдэй залуушуулай элдэб түбүүдтэ, эмхинүүдтэ шүрган ороохо байһан ушарынь бидэнэй һанаа зобооно гэжэ тэрэ мэдүүлбэ.

Барилгануудта үнэ удаан хүдэлхэ зуураа, элдэб олон үүсхэлнүүдэй гаргагдахые хараһанби гэжэ Мосстройкомитедэй «Мосстрой» 1-дэхи трестын комплексно бригадын бригадир **В. А. Затворницкий** хэлэбэ. Манай бригада барилгашадай дундa түрүүшын комплексно бригада байжа, өхэ аша үрэтэй байһан юм. Мүнөө бүгэдэ тиимээр хүдэлмэрилнэ. Үнгэрэгшэ жэлэй сентябриин 1-һээ арендэ подрядта орообди. Тэрэннһээ урда тэд бригадна подрядай гурим аар хүдэлмэрилжэ байгаа һэмди. Тиигээд хамаг юумэнай һайнаар боложо үгөөгүй. Тиихэдэнь кооперативта ямар байгаа юм ааб гэжэ хараха гэлсэбэбди. Коврово, мүн үшөө зарим ондоо газарнуудта ошожо хараад, арендэдэл ороо һаа дээрэ гэшэ ха гэлсэ һэмди. Тиигээд лэ нөдондо жэлэй сентябриин 1-һээ тэрэндэ ороһон гэшэбди. Тиин салин хүлһэнэй дэшэлэлэ, болбосон ёһоор ажалладаг болообди, хэрюусалгамнай дэшэлэлэ.

104 мянган түхэриг сэбэр олзо оруулаһэбди. Тэрэннэ яажа хубаарилаабибди? Соцкультбыдтэ, шэнэ техникэдэ мүнгэ хэрхёод, 20 мянгыень гүрэндэ эльгээгээбди, мүн путевкотой байхын тулада, тэрэшэлэн квартира худалдан абаха аргатай байхын туледа соцстрахые мартаагүйбди. Жэл үнгэрөөд, бригададаа 2—3 квартира худалдажа абаха эрхэтэйбди. Хүнүүдэй һайн һуур лэ.

Арендэ өхэл олзотой байна гэжэ би хэлэхэ байнаб. Тэрэнние кооперативтайшье, бриганашье, хамтыншье подрядтай жэшэхын аргагүй. Арендэ хадаа олзо оруулха, хүнүүдые улам һайнаар худэлгэхэ манай ори ганса аргамнай болонхой. Тиигээд манай бригада тэрэ гуримаар мүнөө дээрээ өхэл һайнаар хүдэлжэ байнхайбди.

Зүгөөр арендые мүн лэ нарижуулха хэрэгтэй. Жэшээлбэл, дээдэ эмхинүүдэй хэрэглэмжэдэ һара бүри мянган түхэриг эльгээнэбди. Тиигээд һара бүхэндэ 2000 түхэриг бригадануудэй салин хүлһэндэ гарадаг. Тиихэдэ нэгэ-хоёр гэһэн тэнсүүритэй болоно. Мосстройкомитедэй байгуулагдахада, барилгын управленинүүдэй тоо үсөөрхэ, томодхогдоһон трестнүүд лэ үлэхэ, бригаданууд томодхогдохо гэжэ барилгашад һанаһан байгаа. Тэгэд тиимэ юумэн болоогүй. Тэрэ комиет өөрөө улам томо болохо эхилэ. Минии һанамжаар, багашье мүнгэ түлэхөөр бэшэ эмхинүүд бии болонхой.

Үшөө хоёр асуудал намде байна. Нэгэдэхинь — залуушуул түхай. Тэрэнэй һуралсалыень хүдэлмэритэй, бодото байдалай эрилгэнүүдтэй һайнаар тааралдуулха хэрэгтэй. Энэмнай гүрэнэй удха шанартай өхэ асуудал гээшэ, тиин ганса барилгашадта шухала бэшэ юм.

Мүн студентнүүд түхэй асуудал. Тэдэнние табан жэл соо һургана бди. Тиигээд дүүргэһэн хойнонь барилга дээрэ үшөө удаан сагта һургадаг. Эдэмнай юрэдөө ямар залуу мэргэжэлтэд гээшэб? Һанажаал болотороо һуржал байха юм. Бултаараа тиимэ бэшэ, гэбэшье олонинь тиимэл даа.

Гүрэнэй тушаал абалга түхай асуудал. Түрүүн тэрэнние завод дээрэ һайнаар эмхидхэхэд, һүүлээрнь барилгада нэбтэрүүлхэ хэрэгтэй. Завод годибэди панельнүүдые үгэнэ, тэдэнние яажа сэхэлхэбши? Зүгөөр квартиранууде энэ дэры ороомоор байхаар тушааха, гэр толлогшодоо нэгэшье ажаглалта байха ёһогүй ха юм.

Хубилган шэнэдхэлгэ түхэй хэлэбэл, хүдэлмэришэн анги тэрэнние дэмжэнэ. Бидэнэр тэрэннһээ мүнөө хадуурхагүйбди, түрүүшын зэргэдэ дабшахабди. Тиимэ болохоороо, улам һайнаар лэ хүдэлхэ ёһотойбди.

Манай городто болон заводтомнай хубилган шэнэдхэлгэ яһала ябажа байна, гэбэшье зарим асуудалаар тэһалдал болодог гэжэ «Серп и молот» гэжэ Харьковай мотоор бүдэлгын завод» гэһэн үйлэдбэриин нэгэдэлэй слесарь **А. Г. Гринченко** хэлэбэ. Коллективай тогтууритайгаар хүдэлмэрилнэ, тэгэд ашаг олзойсо багахан процентыень абанабди, 72 процентнь госбюджедтэ ба министерствэдэ ороно. Үлэһэн 28 процентээрнь гэр байрын программа болон бусад хэмжээ ябуулганнуудые хангахын аргагүй. Манай бодомжын ёһоор, эдэ бүхы хэрэгүүдтэ ядахын сагта ашаг олзын 40 процентнь хэрэгтэй байна. Намһаа урда үгэ хэлэһэн хүдэлмэришэдшье энээндэ һансата болонхой. Тиин тус асуудалые дахин хараха үзэхэ хэрэгтэй.

Бидэнэр хүдөө ажахыда хэрэглэдэхэ машинанууде бүтээнэбди. Тиин энэ асуудал шиидхэлгые түүрэдхэхын тулада Центральна Комитет хямжээнүүдые абажа байна гэжэ мэдэрнэбди. Мүнөө хүдөө ажахыда туһалха ёһотой юм ааб даа. Манай завод 13 колхоздо шефскэ туһаламжа үзүүлнэ. Харин энээндэ мүнгэ зөөри, металл, цемент, бусад материалнууд хэрэгтэй. Эдэ бүгэдые хаанаһаа абахаб? Предприятиин алмаһан мүнгэ зөөриһөөл абаха болоно. Ондоо арга боломожо мүнөө дээрээ үгы. Харин мяха, һүнэй магазинда элбэг дэлбэг болохын, мүн хертаабхыншье байхын тулада, хүдөөдэ олон дахин өхэ туһаламжа үзүүлхэ хэрэгтэй. Тиин иимэ дурадхал оруулха байнаб. Министерствэнүүд хүдөөдэ шефскэ туһаламжа үзүүлхэ гүрэнэй эахилые предприятинуудта хараалдаг болог. Энэнь үйлэдбэриин ниитэ хэмжээнэй ядахын сагта 1—3 процентнь болог лэ. Хосёр жэл үнгэрөөд байхада, хүдөө ажахын продукци эли бодо өхэ болохо гэжэ этигэнэб.

Үшөө градай хэрэглэмжын эд бараан тухай. Харьковай тракторна завод мини-трактор зохёонхой. Бидэнэр ороёдоол хэдэн арбаад тиимэ трактор хэнэбди. Харин манай хүдөө ажахые тиимэ машинануудаар хангахын тулада наада захань 30 мянган хэһэг гаргаха хэрэгтэй. Бидэнэр үсэгэлдэр министерствэдэ энээн тухай хөөрэлдөөбди. Бидэнэр, городоорхин, хүдөөгэй зонсй хэрэглэмжые эльгэ зүрхэндөө дутэ һанажа ябаха ёһотойбди.

Клайпедын «Балтия» гэжэ судна барилгын заводой судна хөбсаргагшадай бригадир **К. М. Ашмонас** өндөр дээрэ гараба. Литовско ССР-тэ тохёолдоһон байдал тухай хэлэхэ зуураа, республикын хүдэлмэришэн анги, арад зониинь хубилган шэнэдхэлгын талада байна, Литвае Советскэ Союзһаа гаргаха гэһэн эрилтэ табидаг хэмһэ хэтэрнэн этэгээдүүдые бүруушаана гэжэ тэрэ онсолон тэмдэглэбэ.

М. С. Горбачев: Литвае СССР-эй бүридэлнөө гаргаха гэһэн эрилтэ табигшад нэгэн гэбэл бэеэ ушаргүй дээгүүр абхуулдаг, тушаал намнаха ябадалые гол болгоһон хүнүүд, үгы гэбэл, юрэдөөл, хэмһээ хэтэрһэн этэгээдүүд байна. Тэдэнэр социализм гээшые огто бүруушаадаг. Тиин тэдэнэр та бидэнэртэ үнэтэй зүйлнүүдые, хүдөө ажахын тарыашадай аша туһые хамгаалха гэжэ хүлеэһэнэй хэрэг байхагүй. Аажам даруу байхабди. Гэбэшье тэдээндэ мүн лэ эрид шанга харюу үгэхэ хэрэгтэй. Хубилган шэнэдхэлгэ бүхы асуудалнуудые һайнаар ойлгожо шиидхэхэдэмнай туһелха эзэргэтэй. Юрэнхы асуудалнуудые хүсэд ойлгонгүйгөөр, бага зэргын асуудалнуудые бү шиидхэ гэжэ Ленин дабтан хэлэхэ дуратай бэлэй. Тиин бидэнэр нацинууд хоорондын харилсаанай асуудалнуудаар республика бүхэнэй, ЦК бүхэнэй, эрдэмтэдэй, олониитын һанамжыень асуунаа байнабди. Манай гол ёһон иимэ ха юм: хүсэтэй түб ба хүсэтэй республиканууд. Жэшээ Болгон, Армениядэн байдал абая. Газарай хүдэлэлгэһөө хохидоһон республикада бүхы ормнай туһалба ха юм. Тиимэ хадаа манай нэгэдэлэй эсэргүү лозунгнуудые гаргагшад гансал өөрынгөө хэрэ тархине, өөрынгөөл олзые хараһаарад зоной хүби заяан түхэй бодоможолюгүй гээшэ. Эдэ хадаа үхэлтэ лозунгнууд, мухэрдалгада оруулха үзэлгэнууд юм.

Шиидхэхээр болоһон асуудалнууд бии. тэдэнние һайнаар шиидхэхэ хэрэгтэй. Республикануудай бүхы арадуудай аша туһые тон һайнаер, тааралдуулһанай үндэһөөр, тэдэнние хүндэлжэ, гол ёһонуудаа шангаар баримталан шиидхэхэ ёһотойбди. Ямар нэгэн асуудалые СССР-эй бүсад арадуудые хохидуулан, ганса нэгэн лэ ааб даа аша туһада шиидхэжэ болохо аал? Бүхы союзна совет республикануудай тааруу зохидоор хүгжэхэн, манай ороной нэгэдэлые бэхижүүлхын тулада бүхы юумэ хэхэбди. Хүдэлмэришэн анги энээнние мэдэжэ байха ёһотой.

К. М. Ашмонас: Эдэ асуудалнуудые ажахын тоосооной, демократи үргэдхэлгын замаар шиидхэжэ болохо байна. Бүри хойно жэлнэ эхилэн, республиканска ажахын тоосоондо ороохо хэрэгтэй.

Үгэ хэлэгшэн һанамжалһанай ёһоор, кадрова поли-икэын асуудалнуудые шиидхэлгэдэ, финансова ажал ябуулгадень Литвагай компартида Сэсэ дааһхай байдэл өхээр олгоого шухала.

«Хүсэтэй түб — хүсэтэй республиканууд» гэһэн гол бодолые үгэ хэлэгшэ дэмжэбэ. Тиихэдэ тэрэнэй һанамжаар, областиин хүсэтэй байбэл, республикын хүсэтэй байбэл, түбшье хүсэтэй байха болоно.

Республикын хүдэлмэришэн анги, коммунистнууд хубилган шэнэдхэлгын, Бүхэсоюзна XIX партийна конференцин гаргаһан һанал бодолнуудые дэмжэнэ.

Энэ зүблөөндэ ерэхынгээ урда тэр өөрынгөө городой арбан ажалша коллективта ошожо, хүнүүдээр уулзааб гэжэ Череповецкэ металлургическа комбинадай слесарь **Ю. В. Архипов** хэлэбэ. Мүнөө ерад зониимнай байгаали хамгаалгын асуудал нэн түрүүн һанаашаархуужа байна гэжэ хэлэбэб. 35 жэлэй сеада тэр металлургическа комбинадаа таарахагүй газарта барижа, өхэ алдуу хэһэн байгаабди. Тиигээд мүнөө гэр байрнуудная үйлэдбэриһөө ороёдоол 100 метр газарта байна. Тиин экологическа оршон байдалые һайнаруулхын тулада эрид шанга хэмжэнүүдые абаха хэрэгтэй.

Гэр байра тухай хэлэе. Эндэб олон жэшээ дурдахагүйб. Би өөрөө комбинадта 33 жэл хүдэлнэб. Мүнөө 52-тойб. Тэгэ һаяхан лэ гэр байратай болооб.

Энэ талаар эрид шууд шэнэдхэлгэ туйлаха ёһотойбди гэжэ тоолоноб. Үшөө ямар олон зон үтэлгэрөө хамтын байрануудаар зобоно гэшэб, хэды хүн эзлжэндэ байна гэшэб. Энээнһээ уламжалан, гэр бүлын асуудалнууд ооб болоно. Барилгын эршэ дэлисые улам үргэдхэхэ хэрэгтэй.

Үшөө тиихэдэ, карточно-талоной гуримаар эдеэ хоолсор хангаха гээшэмнай юун гээшэб? Һарадаа үгтэдэг хахад килограмм колбаса булад хайлуулагшада, доменнэ цехэй гу, али коксово пешэнэй хүдэлмэришэндэ ямар хоол болохо юм?

Бүхы конференцинүүдтэ — комбинадай, хотын, областной конференцидэ арад зон һайн партийна ... хүтэлбэрилэгшэдые һунгажа байһандань би, юрэн коммунист, баярлаһайб. Тэдэнэрэй хүдэлмэришэн ангиин улам һайн һуухын түлөө, иланганга гэр байрыень һайжаруулхын түлөө тэмсэжэ эхилээ.

М. С. Горбачев: Юрий Васильевич, бидэнэр гэр байрын барилгые мүнөө үргэдхэжэ байнабди, саашадаа саг үргэлжэ өхэдхэхэбди. Айхабтар өхэ мүнгэ зөөри элүүрые хамгаалгада, һуралсалда, соёлдо гаргаданхай. Гэбэшье 1987 оной-хитой сасуулбал, нөдондо жэлдэ барилгамнай аалидаа юм. Өхэ үргалта байгаагүй. Тиин би танда иигэжэ хэлэхэ байнаб: ямаршье юумэ хэхэбди гэжэ түсэблэжэ болохо, тэгэ хэрбээ нютаг дээрээ ажал хэрэгээ һайнаар эмхидхэгүй һаа, бүхы түсэбүүдээ объектнүүд, квартиранууд, больница, һургуули, үхибүүдэй саадууд болгон бэелүүлэгүй һаа, тиимэ программануудһаа ёһотой үрэ байхагүй. Ушар иимэһээ ажабайдалай бүхы һалбаринуудые хүдэлмэриин бодото хинаалтада абаха хэрэгтэй. Бидэнэр нүхэр Шалаевтай энэ талаар үгэеэ ойлголсожо, мүнөө хэрэг яһала һайжаржа байнхай.

Хүдалдаа наймаан болон хэрэглэмжын оршондо хүдэлмэришэнэй хиналта тогтоолгоһоо эхилээбди. Юундэб гэхэдэ, жэл өрэхэ бүри эдеэ хоол, эд бараан үлам өхээр үйлэдбэрилэгдэнэ, тэгэ магазинуудта байдал һайжарнагүй, харин зарим городуудта бүри муудана. Эдэ бүгэдэ хаана сугларна гээшэб? хайшаа үгы болошоно гээшэб? Минии Красноярск ошоходо хүдэлмэришэд энэ асуудалые тон хүрсаар табиһан юм. Эдеэ хоол болон эд бараануудная хайшаа үгы болошоноб гэжэ партиин юрайкомой нэгэдэхи секретарьһаа асуугаб. Тиин хизаарта эдеэ хоолой түсхай комисси бии болгоод. тэдэ бүхы нөөсэнүүдые бүридхэлдэ абажа, хайшаа тараагданаб гэжэ шэнжэлээ. Тиихэдэнь элдэб таарамжагүй муухай ябадалнууд элирээ бшуу!

Хүдалдаа наймаанай болон хэрэглэмжын оршондо хүдэлмэришэнэй хиналта хэрэгтэй гэжэ ойлгоо һэмди. Үхибүүдэй колготко хаанһаашье абахын арагүй, хуушаниень хубэрдинэбди гэжэ нэгэ экэнэр намда бэшээ. Тэгэ нэгэ жэжэхэн магазинда хаанагүй, үхибүүдэй мянга хахадгүй, али 2 мянган колготко хэбтэжэ байгаа бшуу. Энэ мэтын хэмэл аргаар социальна түгшүүрилтэ бэйдал байгуулагдана ха юм. Ороёоймнай эзэн — арад зон хүдэлмэришэнэй хиналта хэрэглэн, улам элэбхи тэйгээр үйлэ ябуулгаяа эрхилхэ ёһотой. Бүхы юумые гартаа абаха хэрэгтэй. Тиихэдээ та тус асуудалые зубөөр табиба гээшэт.

Москвагай «Сигуэт» гэжэ үйлэдбэриин городской нэгэдэлэй ахельегэй мастер **Е. К. Малькова** ажалай бүтээсэн аалаар өхэ болодогой шалтагаанда хүнүүдэй анхаралта хандуулба. Энэ хадаа эрдэм эхааг, эрдэм-техникын дэбжэлтые манай муугаар ашаглаһанһаа болоно гэжэ тэрэ хэлэбэ. Бидэнэр орон дотороо айхабтар өхэ эрдэм-техникын хүсэтэйбди. Гэбэшье иланганга хүнэн промышленностьда гаргаар хэгдэдэг ажал өхэ байнаар. Харин эндэмнай гол түлэб эхэнэрнүүд хүдэлнэ ха юм. Тиимэһээ шэнжэлэлгын институдуд мишин хоёроор хүдэлхэгүй, үйлэдбэриин хэрэглэмжэнүүдһээ таһарха ёһогүй.

Би хангалгын һалбарида хүдэлдэгби гэжэ үгэ хэлэгшэ хэлэбэ. Бидэнэй урда мүнөө айхабтар олон асуудал гаранө, тэдэнние шиидхэлгэһээ хубилган шэнэдхэлгын амжалта өхээр дулдыдаха. Мүнөө бидэнэр хангалгын хэрэгые яажаһые һаань, үндэр хэмжээндэ хүргэхэ ёһотойбди гэжэ тус һалбариин эгээлэй хүдэлмэриилэгшэд — бидэнэр ойлгонобди. Тэгэ манай һалбариие тухэрэлгэнүүдээр хангаха тухай партиин Центральна Комитодэй болон СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй нэгэшье тогтоолынь бодото дээрээ юундэ дүүргэгдэгүй гээшэб?

Эндэ кооперативууд тухай өхэ юумэн хэлэгдээ, гэбэшье нэгэ асуудалые хэншье дайраагүй. Хүн зомнай кооперативуудта юундэ дураа гутааб гэхэдэ, эгээн эхинһээ кооператорнууд болон гүрэнэй предприятиин хүдэлмэришэд тэгшэ бэшэ эрхэ байдалда табигдаа бшуу. Тиимэһээ гүрэнэй секторһээ хүнүүд кооперативуудта оороо орожо байнхай. Энээнһээ уламжалан, манай һалбари һуларжа, эрхим хүнүүдээ алдажа байнабди. Кооперативууд тушаа үшөө нэгэ хэлэлгэй зүйл гэхэдэ иимэ. Тэдэнэй бии болохсдо, эд бараан үлбэг дэлбэг болохо гэжэ һанаһан байгаабди, харин мүнөө бодото дээрээ үнэ сэн шэнэдэр тогтоогдожо, юумэн улам өхээр дуулардаг болшоол. Энээнние хараагүй бу байял. Өнгөлөгдөн урда тээхи суглаануудта хүдэлмэришэд энээн һухай хэлээ. Материально-техническэ талаар кооперативуудай даб һайнаар хангагдаагүй байһан эрхэ байдалда рознично худалдаанһаа олон эд бараан үгы болошонхой.

Саашань Т. Малькова энэнэрнүүдэй хүдэлмэриин болон ажаһуудалай эрхэ байдал һайжеруулха, амаралтыень ута болгоо, үхибүүдэ хүмүүжүүлхэ эрхэ байдал бии болгохо гэһэн шухала асуудалнуудта анхарал хандуулаа.

ВЛКСМ-эй 40 жэлэй ойн нэрэмжэтэ Тирасполинн үйлэдбэриин сёдолой нэгэдэлэй бригадир **В. Н. Величко** гэгшэдэ үгэ үгтэбэ. Хубилган шэнэдхэлгые халуунаар дэмжэнэбди гэжэ дамжуулхыемни 6 мянган хүнтэй манай коллектив гуйгаа гэжэ тэрэ хэлэбэ. Шиидхэхээр болоһон асуудалнууд манда олон. Гэр байрын талаар байдал өхэл хүндэ. Ажахын тоосоондо болон өөнэдөө сэйэдыгөө мүнгөөр хангалгада орообди. Мүнгэншье бии. Тэрэнэй горгуйсэдкомдо эльгээнэбди, тэгэ тэрэ үридэ ороохо, айхабтар олон квартира дутуу үгэнэ. Энэ асуудалые бүри Центральна Комитедэй туһалмжаар шиидхэгүйдэ аргагүй болоо гэжэ һананаб. Ажахын аргаар гэр байра бариит гэжэ манда хэлэнэ. Тэгэ бидэндэ тингэхэ хүсэ шадал бага ха юм. Горгуйсэдком мүнгыемнай абаа хадаа, үгэдөө хүрэхэ, гэр байра манда үгэхэ ёһотой.

Ашаг олзо тухай. Энэ бүгэдэндэ хабаатай асуудал. Ашаг олзын хубаарилгые ажалай гаргашьн доошолоргоһоо дулдыдуулха хэрэгтэй гэжэ һанагдана.

М. С. Горбачев: Би хүнэй иигэжэ хэлэхые хүлеэжэ байгаа һэм. Олон нүхэд ашаг олзоһоо мүнгэ таһалан гаргаха норматив тухай асуудалда тогтоо. Тэрэ нормативые доошолуулжа, өхэ мүнгэ заводто үлөөхэ гэнэ. Тэгэ продукциин өөрынь үнэ сэн, ажалай гаргашые доошолуулжа, өхэ ашаг олзо олохо тухай асуудал юундэ табинагүй гээшэб?..

В. Н. Величко: Тэрэ зүб, бидэ оролдожо байнхайбди.

«Уралмаш» гэжэ үйлэдбэриин нэгэдэлэй хүндэ машина бүтээлгын Ураалай заводой токарьнуудай бригадир **А. М. Королевто** үгэ үгтэбэ.

СТК-гай түрүүлэгшэнэрэй совет байгуулха гэжэ манай райондо хөөрэлдэдэг болобо. Баһал албан хойрог аппарадаа нэмээхэ гэбэ гээшэ гү? Тиигэжэ болохогүй гэжэ би һананаб. СТК өөрынгөө асуудалнууде эрхилхэ ёһотой, тэдэнь олон ха юм. Манай СТК-да 77 хүн бии, хүдэлмэришэдшье, хүтэлбэрилэгшэдшье бии. Тиин бүгэдэ мүнөө һураха ёһотойбди. Тодорхой экономикодо һураха, ажахын тоосооной эрхэ байдалда ажал хэрэгээ эрхилжэ һураха хэрэгтэй. Бидэ тиимэ программа табинхайбди.

Үшөө нэгэ асуудал байнь. Манайда хуули ёһото гүрэн байха ёһотой гэжэ бүгэдөөрөө тоолонобди. Мүнөө үнэхөөрөө олон эрхэнүүдые манда үгөө, тэгэ элдэб эсын демагогууд эдэ эрхэнүүдыемнай заримдаа эдлэнэ. Тэдэнэр ехэ юумэ хэлэнэ, мигингүүдые эмхидхэнэ. Харин ямаршье харюусалга даанагүй. Тэгэ харюусалга үгаа хэрэгтэй. Иланганга залуушуулые хүмүүжүүлгэдэ эрхим һайн уг заншалнуудаа мартаха ёһогүйбди, тэдэнээ бүрин бүтэн байлгаха, арьбадахаа хэрэгтэй.

Арендэ подрядай эрхэ байдалда хүдэлмэриин ямараар ябажа байһан тухай «Магнитогазстрой» трестын комплексно бригадын хүтэлбэрилэгшэ **Н. П. Нежданов** өөрэбэ.

Бидэнэр хоёһон газарта эхилээ һэмди. 15 жэлэй туршада бригадна подряд. хамтын подряд туршажа үзөөбди, ажахын тоосооной нэгэдэхи болон хоёрдохи моделиие туршаабди, тиигээд энэ жэлнэ эхилэн арендэ подрядта ороёбди. Хэлсээтэ харилсаанһаа һайн, демократична үшөө юун байхаб? Зонхилхо ябадал, адлидхалга эндэ үгы байна бшуу. Гол шухалань — эсэсэй үрэ дүнгүүд. Коллектив үйлэдбэрилгын ниитын хэрэгсэлнүүдэй бодото ээзнинь болоно. Гэбэшье саг нилээд үнгэрөөшье һаань, арендэ подряд ехэл муугаар ябана. Олон коллективуud нимэ онол аргаар хүдэлнэбди гэжэ һанабашье, эндүүрнэ. Зүгөөр хүтэлбэрилэгшэд һанаагаа амаранхай. Тэрээн тухай тоосоно ха юм. Юун һаалта болоноб гэхэдэ, аречдэ тухай хуули үгы байна. Тиимэһээ албан зургаанууд тэрээн тухай өөрынгөө дүримүүдые зохёоно.

М. С. Горбачев: Һаяар арендэ тухай зохихо указ, тиигээд үшөө хуули бии болохо.

Н. П. Нежданов: Гэхэтэй хамта үйлэдбэрилгын хэрэгсэлнүүдые оптово аргаар наймаалха үндэһэ һуури байгуулха хэрэгтэй. Тиигэбэл лэ арендэ ураг-шаа дабшаха гэжэ би тооломноб.

Газетэ уншахада, телевизор харахада, манай гол экономистнууд үгэ хэлэхэдээ, бодото ажахын тоосоон болон арендын гүйсэд хүсэндөө ороходонь лэ, хубилган шэнэдхэлгэ урегшаа ябаха юм гэжэ хэлэнэ. Тиимэ юм һаань, тодорхой участогуудта туршалга хэхэ арга боломжо тэдээндэ олгоходо яаха юм?

Урдань хайшан гэжэ хүдэлдэг байгаабибди гэжэ бидэнэр бүгэдэ мэдэнэбди гэжэ «Таллинстрой» трестын барилгын управлениин бригадир **В. А. Саар** хэлэбэ. Харин саашадаа яажа һайнаар хүдэлхэб гэжэ бодохо хэрэгтэй. Өөрынгөө республикада, хизаарта, областьдо хүнүүд бодото эзэдбди гэжэ мэдэрхэ ёһотой, энэ тон шухала гэжэ тослоноб. Тэдээнһээ ондоо хэншье нютагай арга боломжонууд тухай һайнаар мэдэнэгүй ха юм. Тиин асуудал бүхэн тушаа Москвااа захиралта хүлеэхэ хэрэгтэй.

Хубилган шэнэдхэлгэ барилгагүйгөөр бэелүүлэгдэшэгүй. Эгээл тиимэһээ бидэнэр энэ һалбариие дэбжүүлхэ ёһотойбди. Харин мүнөө дээрээ мууса хүдэлнэбди, хилын саанахи эрхим дүй дүршэлтэй жэшээлэшэгүй. Энэ юун болоноб гэхэдэ, манай мастернууд, манай инженернүүд мүртэйгөөр хүдэлнэгүй. Тиимэһээ хүдэлмэришэдшье аша үрэтэйгөөр хүдэлхэ гэжэ оролдоногүй. Гэбэшье манай хүнүүд эгээл хүргэжэнги оронуудайшье хүнүүдһээ юугээршье дутахагүй, тэдээндэл адли тургэнөөр, һайнаар хүдэлжэ шадаха юм. Тэгэ ямар юумэн һаалта хэнэ гээшэб?

Минии һанахада, һайн ёһоной мурысөөн, урилдаан үгы байна. Хэрбээ нэгэ городто дан томо бэшэ барилгын хэдэн эмхинүүдэй бии байгаа һаа, тэдээнэр хоорондоо урилдаха аргатай байха һэн. Энэнь хүнүүдтэшье, бүхы ажал хэрэгтэ туһа болохо байгаа. Тиихэдэ аша үрэ өхэ болохо, хүнүүдшье кооперативуудта ошохоёо болихо бэлэй. Тэндэ өхэ олзотой гэжэ нюуса бэшэ ха юм.

Би арендатор болонхойб, хүдэлдэг газартаа — автомобилинн жолоо барижа ябахадаа ёһотой эзэнби гэжэ өөрыгөө мэдэрдэгби гээд Московско областиин Химкинскэ ашаанай автотранспортына предприятиин жолоошон **С. Н. Сысоев** хэлэбэ. Ашаа зөөхэ бүхы түсэбүүдээ дүүргээд, предприятиин жолоошон бүхэн хүн зониие хангахын тула машинаяа хэрэглэхэ аргатай. Арендын хэрэглэгдэжэ байһан хахад жэл соо манай райондо автомобиляар ашаа зөөлгөөр хүн зоной эрилтэ хэрэглэмжэнүүдые гүйсэд хангаха арга олдоо. Арендэ подряд амаралтын үедэшье ажаллажа мүнгэ олохо арга олгоно. Хэрбээ амаралтын үедэ ажаллаха дуратай һаа, автомобиль абаад, кассада хэрэгтэй мүнгөө түлөөд, транспорт хэрэглэһэн газарта, жэшээнь, совхоздо ошоходо болоно.

Газай түлишөөр хүдэлдэг машинануудай жолоошодой ажалай эрхэ байдал хангалтагүй муу гээд үгэ хэлэгшэ хэлэбэ. Газай гарахада, жолоошоной хүдэлхэ шедабарида муугаар нүлөөлнэ. Автопредприятинуудые олоорнь арендэ подрядта оруулхада, түлишэ оптоор худалдаха тухай асуудал гайлашагүй табигдаха гэжэ тэрэ онсолон тэмдэглэбэ. Энэмнай ехэ шухала асуудал гэжэ һанаб гээд тэрэ хэлээ.

Иимэ һонирхолтой хөөрэлдөөндэ хабаадажа, өөрынгөө республика ба бүхыдөө орон тухай сэдьхэжэ ябаһан бодолсо хубаалдаха аргатай байнаадаа баярлайб, гэжэ Ригын «Латвия» гэжэ өёдолой үйлэдбэриин мастер **Н. Л. Ножинская** хэлэнэ.

Хүнгэн промышленностиие бүлюу түргэнөөр хүгжөөхэ тухай һайн тогтоолнууд олоор баталагдаһан аад, тэдэнэй олониинь саарһан дээрэ бэшэгдээд үлөө. Латвидашье үсөөн бэшэ проектнууд бэелүүлэгдээгүй. Үгэ хэлэгшэ предприятиин шиидхэгдэгэй тодорхой асуудалнууд дээрэ тогтобо. Хүтэлбэриин аппарадай олон тоото байһаниинь тэдэнэй нэгэниинь болоно. Һаяхан манай генеральна директор Англиин өёдолой фирмын худэлмэритэй танилцаһан байгаа гэжэ Н. Л. Ножинская хэлэбэ. 350 хүнэй худэлдэг предприятие ороидоол 5 хүн хүгэлбэр

ГИДХУДЭЛМЭРИШЭН АНГИ—ХУБИЛГАН ШЭНЭДХЭЛГЭДЭ

С. ГОРБАЧЕВОЙ хэлэhэн үгэ

Эхиннинь 1-дэхи, ...

...ерынь ошохын ... эрэгтэйбі? Жэшэ... разрядай станочн... разрядай станочн... ...з оролдохо ёно... Нүнөө тэрээндэ ... эн ежалай эрэгэ... ...з түлэлгэ мүнө... ...жэ би тоолоно... ...анарай үргалда... ...ийн үндэр ашаг ... ...з hаад тойбо үш... ...оо.

Разрядуудай хо... ...ануд салин худ... ...йнаар харада ... ...й, илгаань бүр... ...дартай гэжэ то... ...лмэришэнэй ... ...ралсал гү, али ... ...най hүүлээр им... ...годохо ёнотой, ...олохо гээ hаа, ...ын гүрим тэрэ... ...илгэ болохо ёно... ...ришэн хүнэй ас... ...ономист-эрдэмтэ... ...эр шэнжэлэх саг... ...ш. Энэмнай ... ...ихэлгэдэ худэлм... ...эй эдэбхитэйгэ... ...мүн hожоргүй ... ...эр дабаха ябу... ...бшүү.

...эблэл тухай, ...манай хэблэ... ...бэшэ, арсалдаа... ...уд нилээд он... ...инэй хэлэгшэ... ...ашье хамтын ... ...итатор бэшэ... ...гын эмхидхэлэ... ...уудые биднэ... ...убди?

...ондо мэдээсэ... ...эр дэлгэрүүлэ... ...хубилган шэнэдхэ... ...та тэрээндэ ... ...ийн оленхинь hанам... ...ргэн олоной hанам... ...ршөөхэ байнаб. Үй... ...эгэлгэ hаа ба... ...эхэ хэрэгтэй hа... ...суудалнуудые шиидх... ...бэдэлгэhаа биднэ... ...ой туршэдэ холдуу... ...байгаа гээшэбди. Тиг... ...партийна хүчэлбэ... ...ораз зөнтоо зүбшэ... ...тажархийн бэйгаа...

...тантай холбоотой ... ...ргэ хэлэгшэ то... ...ийна. Хизаарлагдамал ... ...автозаводой спе... ...ргагша Н. М. Пятницд ... Тэрээнэй hанамжаар ... ...шэн ангиин нэрэ ... ...энэй үүрэг зүбшэ тэ... ...лоо бэшэ аа гү гэжэ ... ...олохо байhан тухай... ...мэдүүлбэ. Юундэ? ... ...ийнь, худэлмэришэн ... ...ото дээрээ үйлдэлдэ... ...абэрилгэгдэ, оньсого ... ...ргэдэ саг үргэлжэ хэ... ...байгаа hаа, хоёрдо По... ...бшүү.

...ийн, ...ийн ... ...ийн ... ...ийн

ТОЛИ

Дүшөөд онуудай hүүл багаар Баруун-Үльдэргын эхин hургуулида hуража ябаанаа hанахада, сэдьхэл уярмаар hонин даа.

Дайнай hүүлээр юумэн үшөө хүсэд элбэг болоодуй. Эрэгн-мараан сарпиинха платиган, сомкатай, будөөр гу, али жэлхүүнөөр сторулаан сүүмхэтэй ябахабди, hайн юумэмнэй гэхэдэ, бултадаа дабтэртэй, карандаштай (ном үшөөл дутуу hэн), хурса хутагаар үшөө хюhуулhан, заримамнай хайшаар эрээн мэрэнгээр хайцалууланхай, хувсаргуудаа өөрэгүй, хубүүн, басагамнайшье адли толгойтой зон hургуулида ороо гэжэбди.

Бүүбэй Жалсановна гэжэ үндэр, залуухан, тэбхэр сагаан дүүрэн шэрайтай, нютагаймнай багша басаган мазнадта ном заажа эхилбэ. Жалсановна обогшье тэрэ дарь орхигдожо, манай дунда багшамнай «Бүүбэй hургагша» гэжэ алдаршаба. Содномсэдэнжэдэгдэшье Бүүбэй Жалсановна гэхын орондо «Бүүбэй hургагша» гэжэ хандаша hэмди.

Мүнөөшье тэрэ үеын Бүүбэй hуогагшаhаа наймаар хөөр дахин аха, эгэшэ болоошhаа, тэрэл зангаараа нэрлэхэш. Харин Жалсановна обогсорнь хэлэхэдэ, ондоо хуниие нөөлөөнгөй, тегүй шэнэ байдаг.

Бэлэдхэлэй класста, оройон hуразшада: Харгаадаин Дулмажаб, Сэмпилэй Дугармаа, Радныи Валера, Жалсанов Коля, Сэрэндэлгэй Дулма-Ханда, зургаадахинь — би, Хажуудамнай 2-дохи класста Дондогой Гриша, Ринчинэй Галя, Жимбын Долгиймаа, Мэтэбэй Намсарай, Базарсадын Димит-Ханда, Санжай Ринчинэй Нина, Чимит-Доржын Содном-Дугар, Будацыренов Галан — эдэнэр hурадаг hэн.

Түрүүшынхээ hургуулида оропшод багшаяа hайхадсаха гэрэсэмнэй бүри аргагүй hаб даа. Хэшээлэй hүүлээ гэртээ наадахадаа, эрэжэргэр сулел «Бүүбэй hургагша» болоно, бэе бэедээ ном заажа наададаг болгэйбди. Газаагуур наадажа байтараа гу, али үйлсэдэ Бүүбэй hургагшаяа харажархөө hаа, одоол хорёо хотын саагуур ороо, тургэхэн харагдахаяа болихош. Ажал hэнгүй, наадажа ябатараа, багшадаа харагдабал, ехэл түбэгшөөдэг, аягүйрхэдэг hэмди.

Балшар багахан наhандаа түрүүшынгээ багшада шүтэжэ, дурлажа, hажаажа наададагнай ерээдүйнгөө мэргэжэл шэлэхэ үеымнай эхин болоожо үгэhэншье байжа магад. Юундэб гэхэдэ, бэлэдхэлэй класста hуража эхилhэн 6 хүнhөө гурбамнай багша болохой. Түрүүшынгээ багшын зүргые шэлэhэн болонобди.

Бүүбэй hургагшынгаа үхибүүдые хараажа гу, али эзэмлэжэ байhые оройдоош hанадагүйб.

Аяар арбаад модо болохо Орхойтын гүүртэhээ үглөө бухэндэ ябагаар hургуулидаа ерэдэг. Мэтэбэй Намсарай, Содном-Дугар, Сэмпилэй Сэсэгмаа, Дугармаа гэгшэд алил дааранхай, хүрэнхэй, хасар амаа хүлдэнхэй юумэнүүд гэзгдэн, бэрин ерэдэг hаеб даа. Багшамнай тэдэнэрэй хубсаhа хунарые тайлалсажа, гар хулыень дулаассуулжа, хамар дорохиие аршажа байдаг hэн гэжэ нюдэндэм харагдадаг.

Үбэлэй тэн багтаород хэлэгр нээмэл хэшээл болоо hэн хаш. Хэшээлдэмнай колхозой партсөрг Цырендоржо Норбоевич Сультимон, Цырен-Базар Доржиев (ямар тушаалтай байhан юм, мэдэхэгүйб), мүн үшөө танигдаагүй олон хүнүүд hууба, hургагшамнай гэрэй амитадай зураг харуулжа: «Это кто?» — гэжэ hуража захалба. Дулма-Хандамнай яаха аргагүй оролдожо, гараа үргөөд, нигэжэ харюусаба:

— Это...миисгэй.

Тэдэ hуyhан зоной энэлдэhэн, хухинэн гэрэшэнь аргагүй. Бидэшье энэлдэбэбди.

«Это миисгэй, моя подруга Валера», — гэлдэhэгэ лэ бэлэдхэлэйнгээ класс дуургэжэ, 1-дохи класста оробобди. Энэ үедэмнай Калининска областhоо Анна Ивановна Чернова (мүнөө Ярославаа, Гундын дунда hургуулида багшалhаар), Анна Дмитриевна Голубева гэжэ педучилищи дүүргэhэн 17—18 тай хоёр басагад ерэбэ. Анна Дмитриевна Голубеваньород классуудта заажа эхилбэ. Харин Анна Ивановна Чорновань маанадта гансал ород хэлэнэймнай хэшээлнүүдые заадаг болобо. Багшамнай нэрэшье үгэ бүриадаар мэдэхэгүй харин бидэнэ рынь ород хэлэндэ аса маагүйнүүд, нэгэ бага тухашардаг hэмди.

БҮҮБЭЙ hУРГАГША

Мүнөө бодоод үзэхэдэм, тэрэ холын 50-яад онуудай эхиндэ hургуулидаа магай багшанар, мүнөөнэй педагогикын томьсо үгэнүүдые ородсорнь хэрэглэн тайлбэрилбал «педагогика сотрудничества», «предметное обучение» гэхэ мэтэн өнөөл арга сэжомманай үе сагай тэрилгэнүүдэ ойе-ойл харюусамаар хүдэлдэг байhан бэлэй. Хүн зон урдагай дээдэ үеыг багшанарые дэмы мартадаггүй гэжэ хэлэгэ hанахаяа.

hургуулидаа ушэрэгдэдэг Шэнэ жэлэй hайндэрые, писнернүүд боложо, улаан галстугуудые зүүhэнэ, эдэб hогин гэжэгүй дые классаараа үншэдагаа, түрэлтидэйнгөө урда концерт наадаа хөрөөлдэсэ hанахада Бүүбэй hургагшамнай тенга юм заа гаад, хэшээл хэзэ ябодаггүй класстаа гадуур хүдэлмэридэ багта бэшэ сагаа үгэдэг байhан байдаг.

Бага ябахада багшын хэлэhэн үгэ сэдэл хуули шэнги нангин бухы наhан сэо хадуургадаг гэжэ hанадаабди, hургагшынгаа заhан аха захые хүндэлэх, хэрүүл хэтэ хэхэгүй, ядаhан тулиhандэ туhалха, эхэ эсэгын нэрэ хухалхагүй гэжэ эрэгым олон hургаал юундэ мартагдахаб?

Үзэг hүүhан hургаhан түрүүшынгай багшын — Бүүбэй hургагшын hургаал хеэбаринүүд тэрэ үедэ заагдаhан шэбинаараhаа саашанхи ажабайдалай замай замуур боложо үгөө гэхэ байнаб. Юундэб гэхэдэ маагад соо наhанайнгаа хургыда төөрижэ гу, али торожо, унажа ябаhан нэгэшье хүн байхагүй.

Тэрэ холын 46-өөд жэлэй саана Бүүбэй Жалсановнада hураhан hуразшад ямаа хүнүүд болооб гэбэл, олончинь багшанар. Тэдэнэй зэримыень нэрлэбэл: РСФСР-эй арадай гэгээрэлэй отличник, ахалагша багшын нэрэ эзэрэтэй, РСФСР-эй hургуулиин гэбьяата багша Тамжитова Нина Санжиевна Хориич аймагай Анаг нютагта багшална, Галина Лыктыповна Ринчинова Ярославль хотодо дээдэ hургуули дүүргээд Хорииин дундэ hургуулида физико-эзна, Жамбалдагбаева Дулмажап Цыреновна, Дугарма Дондоковна Цымпилова ахалагша багшын нэрэ эзэрэтэй, нютагтаа — Ульдэргэдэ багшалдаг, нэгэкиинь буряад хэлэ нугөөдэнь математика заадаг, Григорий Доржоевич Цыдыпов совхозой директор, парторгэ, управлениин ахамаг ветеринарна врач ябаа, Димит-Ханда Цыреновна Базарсадуева Хэрэнэгын аймаг дахь Орсодай Адаг тосхондо шэдэг аргадаг мэргэжэлтэй. Соо хой, ажалдаа тэй нягта бараа гэжэ сүүлдэ Содном-Дугар Чимитдоржиев — эмчэ, сортохник, Галан Будацыренов — багшэ, Баринов — жэдэгэ, эзэрэ нюдэ сэгта хүнэй хүн, Намсарай Мэтэпов — хуруу шэфэмэ-механизатор, спордаасой ажалтараа оронд, мэдэрэмэ хүн Сергейей.

40 өөд жэлэй саана Бүүбэй Үльдэргын эхин hургуулидаа эзэлдэгэн олон хорошо hургаалтай зүүнэ Бүүбэй hургагшаяа — ямаа гэхэ багшаяа Сагаан hарын сагаан дэрэгүүдэ, дэнжэрэмдүүлэн, ямаршаараа зүүр эмэнь, үгэ hанаа, улаан жэргэн хүсэдэ:

Үнэр бүри
Үнэтэй үгэ дуулажа,
hара бүри
hайhан үгэ дуулажа,
Нэрэнэг тоно хэрэнэ
Нэhэнэй үндэрые дабажа,
Дундагүй дуургэн,
Дутуугүй хүсэл,
Дүлбэн тэнгэ
Жаргалтай ябыт даа, —

гэжэ hайhан хүсэлэе дуулаха байнаб.

Ц-Х. ЖАМБЯНОВА,
Эрэтын-Адагай аймаг дахь hургуулиин буряад хэлэнэй багша, РСФСР-эй арадай гэгээрэлэй отличник.

Д. Ш. ЯХУНАЕВ

Совет Буряадай искусство ехэ гээлтэдэ оробо. Буряадай АССР-эй, РСФСР-эй искусствыгабьяата ажалябуулагша Дамдин Шорапович Яхунаев үнэн удаан үбшэлhэнэй улаа 60 наа хүрэхэеэ ябатараа наhа бараба.

Д. Ш. Яхунаев ажалайнгаа замые 1951 ондо Буряадай гүрэнэй филармониин оркестрэй артистаар эхилээд, удаань Улаан-Удын хүгжэмэй училищи дүүргэhэнэйнгээ hүүлээр Казениин гүрэнэй консерваториидо hурахаар эльгээгдэhэн юм. Тэрэнээ 1957 ондо амжалтатайгаар дүүргэhэн өрөөгөөр гүрэнэй филармониин уран hайхалнай хүтэлбэрилэгшөөр, Улаан-Удын хүгжэмэй училищиин директорээр ажаллаба.

1965 ондо Д. Ш. Яхунаев Буряадай гүрэнэй оперо болон балетэй академическэ театрэй директорээр томилогдоод, 20 гаран жэлдэ ажаллажа гараа болэй.

1935 оной ноhарада Буряадай АССР-эй совлой министрэй орлогшын тушаалда дэбжүүлэгдэжэ, энэ ажаллаа наhачайнгаа ажалтада гаратараа ажаллаа hэн.

Д. Ш. Яхунаев дүшөөд жэлэй туршада совлой болон искусствын эмхи зургаанүүдэ ачаллахэдаа, шадамар хүтэбэрилэгшэ, театральна үрэн hайханай коллективүүдэй бэлигтэй эмхидхэгшэ байhанаа харуулжа, Буряадай мэргэжэлтэ искусствын хүгжэлтэдэ горигой хубитаха оруулаа.

Д. Ш. Яхунаев КПССэй Улаан-Удын горкомой, Совет-хэз райкомой бюроогой гэшүүнөөр, арадай депутатуудай горсовет, нютагтаа — Ульдэргэдэ багшалдаг, нэгэкиинь буряад хэлэ нугөөдэнь математика заадаг, Григорий Доржоевич Цыдыпов совхозой директор, парторгэ, управлениин ахамаг ветеринарна врач ябаа, Димит-Ханда Цыреновна Базарсадуева Хэрэнэгын аймаг дахь Орсодай Адаг тосхондо шэдэг аргадаг, мэргэжэлтэй. Соо хой, ажалдаа тэй нягта бараа гэжэ сүүлдэ Содном-Дугар Чимитдоржиев — эмчэ, сортохник, Галан Будацыренов — багшэ, Баринов — жэдэгэ, эзэрэ нюдэ сэгта хүнэй хүн, Намсарай Мэтэпов — хуруу шэфэмэ-механизатор, спордаасой ажалтараа ородо, мэдэрэмэ хүн Сергейей.

40 өөд жэлэй саана Бүүбэй Үльдэргын эхин hургуулидаа эзэлдэгэн олон хорошо hургаалтай зүүнэ Бүүбэй hургагшаяа — ямаа гэхэ багшаяа Сагаан hарын сагаан дэрэгүүдэ, дэнжэрэмдүүлэн, ямаршаараа эмчэ, хүтэбэрилэгшэ, театральна үрэн hайханай коллективүүдэй бэлигтэй эмхидхэгшэ байhанаа харуулжа, Буряадай мэргэжэлтэ искусствын хүгжэлтэдэ горигой хубитаха оруулаа.

Д. Ш. Яхунаев КПССэй Улаан-Удын горкомой, Совет-хэз райкомой бюроогой гэшүүнөөр, арадай депутатуудай горсовет, нютагтаа — Ульдэргэдэ багшалдаг, нэгэкиинь буряад хэлэ нугөөдэнь математика заадаг, Григорий Доржоевич Цыдыпов совхозой директор, парторгэ, управлениин ахамаг ветеринарна врач ябаа, Димит-Ханда Цыреновна Базарсадуева Хэрэнэгын аймаг дахь Орсодай Адаг тосхондо шэдэг аргадаг, мэргэжэлтэй. Соо хой, ажалдаа тэй нягта бараа гэжэ сүүлдэ Содном-Дугар Чимитдоржиев — эмчэ, сортохник, Галан Будацыренов — багшэ, Баринов — жэдэгэ, эзэрэ нюдэ сэгта хүнэй хүн, Намсарай Мэтэпов — хуруу шэфэмэ-механизатор, спордаасой ажалтараа ородо, мэдэрэмэ хүн Сергейей.

...С-эй ЦК-...
...ЛИТБЮРО...

...6-да болоhон КПСС-эй ЦК-гай П... ...ороной экономикын, финансь... ...ба мүнгэнэй эрьесые бэхижүүлг... ...далнууд хаража үзэгдөө. Тэдэнние... ...партинуудай ЦК-нуудай нэгэдэхи с... ...ликануудай Верховно Соведүүдэй... ...инстрнүүдэй Соведүүдэй түрүүлэгш... ...ой экономическа хүгжэлтын социа... ...ын, зөлөн сэхэ экономическа ре... ...лаар партинин харааа шугамые уд... ...ла финансын асуудалнуудые ши... ...боложо байнхай.

...шидхэгдээгүй асуудалнуудай о... ...хүгжэлэн, мүн урда жэлнүүдтэ... ...шолжо, арадай ажахын олохон hа... ...хүгжөөгдэhэн дээрэhээ нэн түрүү... ...өө байдалда ороже, гүрэнэй фи... ...а хороогдоhон байна.

...ихи табан жэлэй түсэбүүдые зохёо... ...үрэн хэмжээгээр хараада абтаг... ...ойгсор хубилгаха арга олгохо зэ... ...нүүдые алмаха хэмжээндэ хүрэг...

Дамдин... ...дикын ого... ...буридэлые нарижуулан hайжаруу... ...мо шууд бэелүүлжэ, эрдэм-техни... ...үдые нэбтэрүүлжэ, финансын б... ...ые hайжаруулжа болоо гэжэ т... ...онол арга бүри үргэнөөр хэрэг... ...дые, оптово худалдаа наймаа бу... ...барилгын нормативна бүдөрнүүдэ... ...приятинуудтахи нөөсэнүүдые хорс... ...хандуулагдаа. Энэнэн эсэгэ су... ...далгуурта арадай хэрэглэмжын э... ...гэнэй эрьесые hайжаруулхын тул... ...илгонуудые шиидхэхэдээ, урдахи... ...лнуудэй байдалhаа hургаал аба... ...тэ үүшэглэн, бодото арга боло... ...лгануудые Бэелүүлхэ шухала.

...финансын байдалда Са мүнгэн... ...аарамжагүй шэглэлнүүдые бури... ...а, хэрэглэгшэдэй дэлгүүр дээрэхэ... ...олохо арга олгохо хойшолуулгаг... ...ойлгодоо.

...есые гуримшуулха зорилгоор ар... ...эраа үйлэдбэрилые үргэдхэн, хэ... ...а худалдахын тула 1989 ондо с... ...эмжэ ехэ болгохо гэжэ хараалаг... ...ыг хэрэглэмжын продукциин зар... ...ба барилгын материалнууд хэрэг... ...эльгээгдэхэ.

...удай худалмэриин эсэсэй дунг... ...бүри нягтаар холбохо гэжэ хара... ...гаанай ба оойдыгнөө мүнгөөр... ...hүүри дээрэ союзна республика... ...циальна hолбөри хүтэлбэрилые х... ...ол еhонуудаи проект заседани д... ...на республикануудай Министрну... ...й эрдэмэй эмхи зургаануудай ха... Министрнүүдэй Совет тэрэние зо... ...оройон дурадхалнууд арадай аж... ...экрати нэбтэрүүлгэдэ, республика... ...дааhан байдалые ба харюусалг... ...дэ, ниитэ союзна ба нютагай аша... ...эглүүлэгдэнэ гэжэ тэмдэглэгдэбэ.

...ба хун зоной hуудал байдалай х... ...ондо, республика бүхэнэй нөөсэну... ...ажал ябуулгын эсэсэй дүнгүүдэ... ...ажахын ниитэ нэгэн комплексдо о... ...нягта холбоо тогтоохо гэжэ х... ...ба союзна республикануудай эрх... ...нютагуудта хүтэлбэрнин түхэл... ...удые нарижуулан hайжаруулха, аж... ...нуудаар республикануудай эрхэнүү... ...удга проект соо горитой hуури... ...алха хэмжээ ябуулганнуудые үнгэр... ...ай үүргэ дээшэлүүлгэдэ онсо анхаа... ...вгаhан хэмжээ ябуулганнуудай бэ... ...бүхэнэй ба бүхы ороной хооронд... ...эгэтырүүлгэдэ, социальна хүгжэл... ...болохо байна. Үргэн зонай зүбшэн... ...бликын хэблэлдэ проектые толил...

...тика нарижуулха тухай олониитын... ...уд заседани дээрэ зүбшэн хэлсэг... ...дурадхалнууд хаража үзэгдөө. Э... ...зна республикануудта даалгабал, ...знь нютагай хэмжээгээр социальн... ...тые хүтэлбэрилгэдэ, өсөрын захи... ...нгөөр өөhэдыгөө хангаха гол ёhо... ...энэ эрхэнүүдые үргэдхэхэ ба үн... ...угамда тавраха байна.

...ой албаней хэрэгээр Югославин... ...еспубликада ошохо ерэлгын дунг... ...даба. Обществодо ороо хүшэр бай... ...тическэ ба экономическа байгуу... ...пүүлхэ талаар СКЮ-гэй ба тэрэнэй... ...эл ороддолгонуудые КПСС-эй н... ...ениинь батадхагдаба.

...деэй албанай хэрэгээр Румынии... ...шолгын дунгүүд hайшаагдаба. Хое... ...илсаата ябуулганнуудай арга боло... ...эрмэлээлтэй байhаниинь тэмдэгл... (ПССэй болон РКПгэй хоорондо... холбооной талаар Бухарестдэ гар... шэлоо бүри эдэбхитэйгээр халан а... ...алтын шухала асуудалнуудые зүб... ...итын эмхинүүдэй, зохёохы ажалта... ...тэдэ мэдээсэл дамжуулдаг хэрэгсэ... ...а барилгын материалнууд хэрэг... ...эльгээгдэхэ.

...удай худалмэриин эсэсэй дунг... ...бүри нягтаар холбохо гэжэ хара... ...гаанай ба оойдыгнөө мүнгөөр... ...hүүри дээрэ союзна республика... ...циальна hолбөри хүтэлбэрилые х... ...ол еhонуудаи проект заседани д... ...на республикануудай Министрну... ...й эрдэмэй эмхи зургаануудай ха... Министрнүүдэй Совет тэрэние зо... ...оройон дурадхалнууд арадай аж... ...экрати нэбтэрүүлгэдэ, республика... ...дааhан байдалые ба харюусалг... ...дэ, ниитэ союзна ба нютагай аша... ...эглүүлэгдэнэ гэжэ тэмдэглэгдэбэ.

...ба хун зоной hуудал байдалай х... ...ондо, республика бүхэнэй нөөсэну... ...ажал ябуулгын эсэсэй дүнгүүдэ... ...ажахын ниитэ нэгэн комплексдо о... ...нягта холбоо тогтоохо гэжэ х... ...ба союзна республикануудай эрх... ...нютагуудта хүтэлбэрнин түхэл... ...удые нарижуулан hайжаруулха, аж... ...нуудаар республикануудай эрхэнүү... ...удга проект соо горитой hуури... ...алха хэмжээ ябуулганнуудые үнгэр... ...ай үүргэ дээшэлүүлгэдэ онсо анхаа... ...вгаhан хэмжээ ябуулганнуудай бэ... ...бүхэнэй ба бүхы ороной хооронд... ...эгэтырүүлгэдэ, социальна хүгжэл... ...болохо байна. Үргэн зонай зүбшэн... ...бликын хэблэлдэ проектые толил...

...тика нарижуулха тухай олониитын... ...уд заседани дээрэ зүбшэн хэлсэг... ...дурадхалнууд хаража үзэгдөө. Э... ...зна республикануудта даалгабал, ...знь нютагай хэмжээгээр социальн... ...тые хүтэлбэрилгэдэ, өсөрын захи... ...нгөөр өөhэдыгөө хангаха гол ёhо... ...энэ эрхэнүүдые үргэдхэхэ ба үн... ...угамда тавраха байна.

...ой албаней хэрэгээр Югославин... ...еспубликада ошохо ерэлгын дунг... ...даба. Обществодо ороо хүшэр бай... ...тическэ ба экономическа байгуу... ...пүүлхэ талаар СКЮ-гэй ба тэрэнэй... ...эл ороддолгонуудые КПСС-эй н... ...ениинь батадхагдаба.

...деэй албанай хэрэгээр Румынии... ...шолгын дунгүүд hайшаагдаба. Хое... ...илсаата ябуулганнуудай арга боло... ...эрмэлээлтэй байhаниинь тэмдэгл... (ПССэй болон РКПгэй хоорондо... холбооной талаар Бухарестдэ гар... шэлоо бүри эдэбхитэйгээр халан а... ...алтын шухала асуудалнуудые зүб... ...итын эмхинүүдэй, зохёохы ажалта... ...тэдэ мэдээсэл дамжуулдаг хэрэгсэ...

...ба